Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערן
[illegible]
[illegible]
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו׳ 1.
[illegible]

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
[illegible]
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 „ „ „
פירטעליעהריג 2 גול׳ 50 קר׳ ע.-וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גול׳ 50 קר׳ ע.-וו.
פירטעליעהריג 2 „ 75 „ „

Nr. 1, אכטער יאהרגאנג | פעסט, מאנטאג ו׳ טבת ה.ת׳ר׳ל׳ו׳. | Pest, den 3. Jänner 1876.

צור באנק-פראגע׳

פאלגענדע געשיכטע דירפטע אינזערן לעזערן פיעללייכט בעקאננט זיין: מאהאממעד, דער גרינדער דער אראביש-טירקישען רעליגיאן, וואללטע נאטירליך אלס גראסער „וואונדער-מאנן" געלטען. אין דער אראבישען וויסטע, פאן זיינען טרייען אנהענגערן אומגעבען, צייגטע ער אויף איינען בערג הין אונד שפראך דאביי בעפעהלענד דיא וואָרטע אויס: „איך וויינשע, דאס יענער בערג זאפארט הערקאממע!" — אללעס ריכטעטע דיא אויגען אויף דען בערג, דער אבער גאנץ בעוועגונגסלאָז אויף זיינער שטעללע בליעב אונד דירכאויס קיינע לוסט צייגטע, דעם בעפעהלע מאהאממעדס פאלגע צו לייסטען. דיא פערזאממלונג וואר נאטירליך זעהר איינגעבראכט איבער דיא האַרטנעקיגקייט דעס בערגעס, דער זעלבסט אים דען בעפעהל איינעס מאהאממעד זיך הערצליך וועניג צו קיממערן שיען. דאָך דער קלוגע מאהאממעד בעשוויכטיגטע מיט פריינדליכען וואָרטען דיא מענגע, אינדעם ער זאגטע: „מיינע פריינדע! דער קלוגע גיבט נאך: וויל דער בערג ניכט צו מאהאממעד קאממען, זא ווירד מאהאממעד צום בערגע געהען!" — דיעזע וואָרטע מאכטען אויף דיא מענגע איינען טיעפען איינדרוק, וועלכע נון דען מאהאממעד נאך מעהר אלס פריהער פערעהרטע וועגען זיינער נאכגיעביגקייט אונד בעשיידענהייט.

זא איזט׳ס! דער שפריך: „וועגן דער בערג ניכט צו מאהאממעד קאממט, געהט מאהאממעד צום בערגע" — וועלכעהאלט זיך אויך היימציטאג רעכט אפט. אויך דיא עסטערייכישע רעגיערונג וואללטע דיא ראללע דעס מאהאממעד שפיעלען: זא אפט זיא מיט אונזערער רעגיערונג וועגען דער באנק-פראגע אדער דעס צאלל- אונד האנדעלס-בינדניססעס אינטערהאנדלונגען האטטע, דא זאגטע זיא שטאָלץ: „דיא אונגארישע רעגיערונג מאגע נאך וויען קאממען!" דיעסמאל יעדאך וואללטע אונזערע רעגיערונג דיעזער איינלאדונג ניכט מעהר פאלגע לייסטען: זיא פערשפירטע קיינע ליסט, זא הייפיג נאך וויען צו וואנדערן. נון זאללטע מאן גלייבען, דיא פערהאנדלונגען ווערדען דעסהאלב אינטערבראכען ווערדען מיססען. דאָך ניין! עס ווערדען דיא אינטערהאנדלונגען רעכט גוט פארטגעזעטצט ווערדען, אבער ניכט מעהר אין וויען, זאנדערן היער אין פעסט. דיא עסטערייכישע רעגיערונג האבטע זיך נעמליך מיט פיעלער בעשיידענהייט: „וועגן דיא אונגארישען מיניסטער ניכט נאך וויען קאממען, זא ווערדען וויר עסטערייכישען מיניסטער נאך פעסט געהען!" דער קלוגע מוס יא נאכגעבען!

אונד ווירקליך ווירד פיר היינטע (דען זעכטען יענער) דאס איינטרעפפען דער עסטערייכישען מיניסטער היער ערוואַרטעט, אום אים פעראיינע מיט אונזערער רעגיערונג איבער דיא באנק-פראגע דיא פערהאנדלונגען פארטצוזעטצען, אדער אבער, וועגן דיעס מאגליך זיין ווירד, דיא באנק-פראגע ענדגילטיג צו לאזען.

עס דירפטע אונזערע לעזער געוויס אינטערעססירען צו ערפאהרען, וועלכען שטאנדפונקט אונזערע רעגיערונג, אונד וועלכען שטאנדפונקט דיא עסטערייכישע רעגיערונג אין דער באנק-פראגע איינניממט.

אונזערע רעגיערונג זאגט איינפאך: „אונגארן איזט איין זעלבסטשטענדיגער שטאאט מיט איינער איינענען רעגיערונג, זא גוט אלס עסטערייך. וויר האבען זאגוט אונזערן פינאנצ-מיניסטער אלס עסטערייך. ווארום זאללטען וויר אלזא אין אונזערעס געלד-וועזען פאן דער עסטערייכישען נאציאנאל-באנק אבהענגיג זיין? ווער האט יע געהערט, דאס איין שטאאט אין זיינען געלד- אונד קרעדיט-אנגעלעגענהייטען פאן איינעם אנדערען שטאאטע אבהענגיג זייא? וואס איזט דאנן אונזער פינאנצמיניסטער? זאללטע דיעזער עטווא בלאס איין איינפאכער שטייער-איינטרייבער זיין? פיר איינע זאלכע עהרע מיסטע זיך הערר האלאמאן סעלל בעדאנקען! דאס געהט איינמאל ניכט! דא גיבט׳ס ניר איין ענטוועדער – אדער. ענטוועדער דיא עסטעררייכישע נאציאנאל-באנק אין וויען ערריכטעט זעלבסט אין פעסט איינע אונגארישע נאציאנאל-באנק, אדער דיא אונגארישע רעגיערונג ווירד אויף אנדערע ווייזע דאפיר זארגע טראגען, דאס אין פעסט איינע אונגארישע נאציאנאל-באנק אינ׳ס לעבען גערופען ווערדע! דאפאן יעדאך, דאס אונזער שטאאט בעציגליך זיינעס געלד-וועזענס נאך ווייטער פאן עסטערייך אבהענגיג בלייבע, קאנן מעהר ניכט דיא רעדע זיין!" — דאס איזט, וויא געזאגט, דער שטאנדפונקט, דען אונזערע רעגיערונג איינניממט.

נון ווירד אבער פאן דער עסטערייכישען רעגיערונג געגען דיא ערריכטונג איינער איינענען אונגארישען נאציאנאל-באנק פאלגענדע איינווענדונג געמאכט: „דיא צעטטעל, וועלכע דיא עסטעררייכישע נאציאנאל-באנק הערויסגיבט, זינד ניכט איינלאזבאר." דאס הייסט, דיא באנק האט ניכט זאפיעל גאלד אונד זילבער, אום דיא צעטטעל געגען „באאר" איינצילאזען. עס בעשטעהט דאהער איין „אזשיא", דא 100 גילדען אין זילבער מעהר וועערטה זינד, אלס 100 fl. אין באנק-צעטטעלן. וועגן אונגארן איינע איינענע באנק גרינדען ווירד, וועלכע עבענפאללס צעטטעל הערויסגעבען זאלל, זא ווערדען אויך דיעזע צעטטעל „ניכט איינלאזבאר" זיין, עס ווירד אויך דא איין „אזשיא" בעשטעהען, דא דאָך ניעמאנד 100 גילדען אין זילבער פיר 100 גילדען אין באנק-צעטטעלן געבען ווירד. דא יעדאך דיא עסטערייכישע נאציאנאל-באנק בערייטס איינע אלטע איזט, זא ווירד זיא דאָך אימטער אין גראסערעס פערטרויען געניעסען, אלס דיא „נייגעבאקענע" אונגארישע נאציאנאל-באנק. עס איזט אלזא פאָראויסציזעהען, דאס דיא צעטטעל דער עסטערייכישען נאציאנאל-באנק אין האָהערעם וועערטהע שטעהען ווערדען, אלס דיא צעטטעל דער אונגארישען נאציאנאל-באנק. נון איזט עס אבער בעקאננט, דאס עסטערייך אונד אונגארן נאך פיעלע געמיינזאמע אויסגאבען האבען, זא צור ערהאלטונג דער ארמעע, דער געמיינזאמען מיניסטער, דער געזאנדטען אונד קאנזילען אים אויסלאנדע אי׳ז׳וו׳. וויא ווירד עס נון דין, וועגן עסטערייך זיינען בייטראג צו דען געמיינזאמען אויסגאבען אין עסטערייכישען באנק-נאטען, אונגארן הינגעגען אין אונגארישען באנק-נאטען צאהלען ווירד! דא מיסטע יא עסטערייך צו קירץ קאממען, דא זיינע באנק-נאטען אין האהערעם וועערטהע שטעהען ווערדען, אלס דיא אונגארישען באנק-נאטען! וויא קאננטע עס אלזא געדילדעט ווערדען, דאס איינע העלפטע דער מאנארכיע אללעס אין גוטעם געלדע צאהלע, וועהרענד דיא אנדערע אויך שלעכטערעס געלד געבען קאננטע! דאס געהט ניכט! זא לאנגע, דאס עסטערייך אונד אונגארן געמיינזאמע אויסגאבען האבען, מיססען בידע טהיילע דיעזע אויסגאבען מיט גאנץ גלייכעם געלדע צאהלען. דא גיבט׳ס אלזא נור צוויא וועגע. ענטוועדער דיא „וואלוטא" ווירד הערגעשטעללט, דאס הייסט: עס ווירד זאפיעל גאלד אונד זילבער הערביינגעשאפפט, דאס דיא צעטטעל צו יעדער צייט „איינלאזבאר" זינד, דא היעדורך דיא באנק-נאטע, פיר וועלכע מאן יעדען אויגענבליק באארעס געלד האבען קאנן, ווירקליך זאפיעל וועערטה איזט אלס גאלד אונד זילבער. אין דיעזעם פאללע ווירדע זיך ניעמאנד דארום קיממערן, וועגן אונגארן זיך איינע איינענע נאציאנאל-באנק ערריכטעט, דא יא דיא אונגארישען באנק-נאטען עבען זא פיעל וועערטה זיין ווערדען, אלס דיא עסטעררייכישען. אינזאלאנגע דיעס יעדאך ניכט צו ערריכען, מוס אללעס אויף דעם אלטען וועגע בלייבען: עסטערייך אונד אונגארן קאננען נעמליך נור איינע צעטטעל-באנק האבען, דא צור דעקונג דער געמיינזאמען אויסגאבען אונבעדינגט גאנץ גלייכעס געלד פארהאנדען זיין מוס!"

מיט דיעזען איינוועגדונגען וויל דיא עסטעררייכישע רעגיערונג דיא ערריכטונג איינער אונגארישען נאציאנאל-באנק הינטערטרייבען. אבער זיא שיינט דאָך איינעס פערגעססען צו האבען. וועגן זיא גאר זא זעהר דיא אונגארישען באנק-נאטען ביי בעדעקונג דער געמיינזאמען אויסגאבען פירכטעט, דא גיבט׳ס הינגעגען איין גאר לייכטעס מיטטעל. עס בעפינדען זיך נעמליך געגענווערטיג נאך אים אומלויפע 400 מילליאָנען שטאאטס-נאטען. אונגארן ווירד אלזא, וועגן מאן צו זיינעס געלדע אין וויען קיין פערטרויען האט, זיינען בייטראג צו דען געמיינזאמען אויסגאבען אין „שטאאטס-נאטען" בעצאהלען. אבער דאפיר זאלל מאן זיך אין עסטערייך דאריף געפאסט מאכען, דאס מאן אויך דען דאָרטיגען בייטראג צו דען געמיינזאמען אויסגאבען, ניכט אין באנק-נאטען, זאנדערן נור אין „שטאאטס-נאטען" אננעהמען ווערדע. ווער אונס ניכט טרויט, דעם טרויען אויך וויר ניכט. נימט מאן אין עסטערייך דיא נאטען אונזערער באנק ניכט אן, זא ווערדען וויר אויך דיא עסטערייכישען באנקנאטען צוריקווייזען. גלייכעס רעכט פיר אללע!

וויא אונזערע לעזער וויססען, זינד דיא צעהנער אונד הינדערטער באנק-נאטען דער עסטערייכישען נאציאנאל-באנק, וועהרענד אבער דיא איינזער, פינפער אונד פינפציגער: „שטאאטס-נאטען" זינד.

זאבאלד דיא פערהאנדלונגען דער ביידען רעגיערונגען איבער דיא באנק-פראגע בעקאננט ווערדען, וואללען וויר זעלבע אונזערען לעזער אויספיהרליך מיטטהיילען. וויר האפפען, דאס דיעסמאל דער פלאן איינער איינענען אונגארישען נאציאנאל-באנק דען זיענדאפאן טראגען ווערדע!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (נייאיאהרס-גראטולאציאנען.) וויא אללע יאהרע, האבען זיך דיא רייכסטאגס-דעפוטירטען אויך היער צו פראנץ דעאק, דעם מיניסטער-פרעזידענטען טיסא אונד צו נאך איינינגען אויסגעצייכנעטען אונד האכגעשטעללטען מעננערן בעגעבען, אום איהנען צום נייאיאהרע צו גראטולירען. אלס דיא דעפוטירטען צו דעם ליידער נאך אימטער קראנקען דעאק קאמען,

פיינדליכען רומעניִשען רעגיערונג צום ביזע פאָן איינזענבאהנען, פיעלע מילליאָנען לייהען? עס ערינגערט דאס גאַנץ אָרדענטליך, אלס ווענן מרדכי דעם המן דיא 10-טויזענד ככר זילבער, וועלכע ער פיר דיא ערמאָרדונג דער יודען דעם אחשורוש פערשפּראָכען, פאָרגעשלאָגען העטטע!" — (אויך וויר גלויבען, דאס מענגער וויא ראָטהשילד אונד דערגלייכען דיא רומעניִשע רעגיערונג נאָטהיגען קאָננטען, געגען דיא יודען ניכט מעהר זאָ פיינדליך פאָרצוגעהען.)

* (דיא יודען אין רוסלאנד.) בעקאנטליך דירפען דיא יודען אין רוסלאנד ניכט איבעראלל זיך ניעדערלאססען, זיא דירפען נור אין געוויססען געביעטען (בעצירקען) וואָהנען, וועהרענד זיא אויס אנדערען געגענדען געזעצליך אויסגעשלאָססען זינד. וויא נון בעריכטעט ווירד, ווירד דאס מיניסטעריום באלד איין געזעטץ דעם רוססישען קאיזער איבערגעבען, דאס יענע יודען, וועלכע זיך דורך איין צייגניס אויסווייזען קאָננען, דאס זיא אירגענד איינע אינטעריכטס-אנשטאלט בעזוכט האבען, בעטרעפפס איהרעס וואָהנאָרטעס מעהר קיינער בעשרענקונג אונטערוואָרפען זיין זאָללען. געבילדעטע יודען זאָללען עבען אים גאַנצען רוססישען רייכע וואָהנען דירפען. הערדורך גלויבט דיא רוססישע רעגיערונג, דיא בילדונג אונטער דיא דאָרטיגען יודען איינפיהרען צו קאָננען.

* (ווידער דיא יודען אין רומעניען.) מאן האָפפטע אונד האָפפטע, דאס דיא רומענען ענדליך דאך זעלבסט איינזעהען ווערדען, וועלכ׳ שרייענדעס אונרעכט זיא געגען דיא יודען איבאיבען. איינע נאציאָן, וועלכע מיט דען אייראָפּעאישען שטאאטען האנדעלס-פערטרעגע אבשליעסט, זאָללטע ענדליך איינזעהען, דאס זיא דורך דיא עווינען יודען-פערפאָלגונגען נור זיך זעלבסט שענדעט; ליידער פעהלט היעצו אונטער דען פערשטאָקטען רומענען דיא איינזיכט. זאָ בעריכטען יעטצט דיא צייטונגען פאָן איינעם פּראָצעססע, דער ליידער גאַנץ געאייגנעט איזט, דען יודען אין רומעניען איינצוהייגען שאדען צוצופיגען. וויא בעקאננט, פערביעטעט דאס רומעניִשע געזעטץ דען יודען דען ערווערב פאָן גרונד אונד באָדען. דיעזעס געזעטץ, וועלכעס איינענטליך נור דען צוועק האט, איינען "גוי-אלט-אקט" אלס "געזעטצמעססיג" ערשיינען צו לאססען, ווירדע נאטירליך זעהר הייפיג אומגאַנגען. דיא יודען, דערען געלד דאך ניכט שלעכטער איזט, אלס דאס געלד איינעס אנדערן, קויפטען זיך געמיטליך גיטער, וועלכע זיא אין דיא גרונד-ביכער אויף דען נאמען איינעס בעפריינדעטען רומענען איינטראגען ליעסען. נון ערפיהר מאן יעטצט, דאס דער יודישע באנקיער מאיער-האָפער אים בוקארעסט גיטער געקויפט האט, דיא ער אויף דען נאמען זיינעס פריינדעס, דעס אָבערסט ראָסנאָוואן, איינטראגען ליעס. דיא רומעניִשען בעהאָרדען שטרענגטען נון איינען פּראָצעס אן זאָוואהל געגען דען יידישען באנקיער, דער דאס געזעטץ איבערטרעטען האט, אלס אויך געגען דען אָבערסט ראָסנאָוואן, וועלכער צו דעם אונגעזעטצליכען גיטער-קויפע זיינען נאמען הערגאב. מאן איזט אויף דען אויסגאנג דיעזעס פּראָצעססעס זעהר געשפאננט. —

* (איין ווייבער-שפעקולאנט.) איין היעזיגער יידישער מאלער, נאמענס ווייס, הייראטעטע שאָן פאָר עטווא אכט יאהרען איינע פרויא, דיא איהם איין צימליכעס פערמאָגען מיטבראכטע. זאָלאנגע דער "נדן" ווערטע, וואר אויך דיא עהע איינע גליקליכע, דא מאנן אונד ווייב אין אונגעשטאָרטעם פריעדען מיט איינאנדער לעבטען. קוים יעדאָך, דאס עס מיט דעם געלדע צו ענדע וואר, אלס דער מאנן זיינע פרויא צו סעקירען אנפינג. דיא אונגליקליכע פרויא, דעם אונאויפהערליכען צאנקעס מידע, קעהרטע ענדליך אין דאס הויז איהרער עלטערן צוריק. נון מאכטע זיא זיך איין קליינעס געשעפט, וואָדורך זיא זיך עהרליך ערנעהרטע. אבער אויך דער מאנן קיממערטע זיך ווענינג דאריבער, דאס זיינע פרויא איהן פערלאססען האט. אים געגענטהיילע וואר ער נאך פראָה דאריבער, דא ער נון דיא אויסזיכט האטטע, מיט איינעם נייען ווייבע אויך איינען נייען "נדן" צו בעקאָמען. ווירקליך הייראטעטע דערזעלבע אין אללער שטיללע איינע צווייטע פרויא. היעריבער וואורדע יעדאָך דיא ערסטע פרויא אויפגעבראכט אונד צייגטע דיא אנגעלעגענהייט ביי דער בעהאָרדע אן. נון איזט עס בעקאננט, דאס געגען דאס הייראטען פאָן צוויי פרויען איין "חרם דרבנו גרשון" עקסיסטירט. פרייליך דעסהאלב ווירדע ער פאָן דער בעהאָרדע ניכט בעשטראפט ווערדען. אללין אויך דאס לאנדעסגעזעטץ פערביעטעט יא דיא "ביגאמיע" (דאס הייראטען צווייער ווייבער). דעם ווייבער-שפעקולאנט קאנן אלזאָ דיעזע שפעקולאציאָן איינע יאהרע געפענגניס-שטראפע איינטראגען.

* (דער שאטץ קאָסשוטהס.) איין רעכטער שווינדלער איזט ניע אין פערלעגענהייט אום איינע ליגע צו איינער נייען שווינדעליא. זאָ פערברייטעטע איין מאנן, דער זיך אלס ווייןהענדלער אויסגאב, דיא ליגע, עס זייא איהם אין טעמעשוואר דער קעללער בעקאננט, וואָ קאָשוטה אים יאהרע 1849, בעפאָר ער נאך דער טירקייא פליכטעטע, דיא קליינינגקייט פאָן 60 מיליאָנען גולדען פערבארג. ער ווירדע בלאָס 200 גולדען בענאָטהיגען, אום דיעזען קעללער צו פאכטען אונד אין אללער שטיללע דען "שאטץ" צו העבען, דען ער מיט דעמיעניגען טהיילען מאָכטע, דער איהם דיא היעצו נאָטהיגען 200 גולדען בארגען וויללע. ריכטיג טראף זיך איין נארר, דער דעם בעטריגער דיא געוויִנשטען 200 גולדען פאָרשטרעקטע. דיעזער יעדאָך איילטע זאָפאָרט צור באהן, לאָזטע זיך איינע קארטע אונד פוהר דאפאָן. דער געפאָפפטע האט פאָן דיעזעם קאָמישען געשעפטע בלאָס דען ניטצען, פאָן אללער וועלט אויסגעלאכט צו ווערדען.

* (אונגליקספאלל.) אין דען וועלטבעריהמטען זאלצ-בערג-ווערקען פאָן באָכניא (גאַליציען) בעפינדעט זיך איינע גרובע, דיא 250 קלאפטער טיעף איזט. אם 1. דיעזעס בראך אין דיעזער גרובע פלאָטצליך איין בראנד אויס, וואָבייא אכט ארבייטער דען טאָד דורך ערשטיקונג פאנדען. איין נייִנטער ארבייטער פעהלט; דערזעלבע דירפטע זיך אין איינען ווינקעל פערקראָכען האבען, וואָ ער עבענפאללס אים רויכע ערשטיקט איזט.

* (דער שקאנדאל מיט דעם רוססישען פּרינצען.) וויר האבען בערייטס זיינער צייט פאָן גראָססען שקאנדאלע מיטגעטהיילט, וועלכען דער רוססישע פּרינץ דורך איינע ליעבעס-געשיכטע הערפאָרגערופען, דא דיעזע ליעבעס-געשיכטע זאָגאר מיט איינעם "דיעבשטאהל" פערבונדען וואר. דער פּרינץ ווארדע אין פאָלגע דעססען אלס "וואהנזיניג" ערקלערט. נון שיינט עס אבער, דאס היער דאך פאָן איינעם וואהנזינגע ניכט דיא רעדע זיין קאנן. מאן האט דען פּרינצען עבען נור אוים דעם גרונדע פיר וואהנזיניג ערקלערט, וויל דער רוססישע קאיזער הערדורך דיא גראָסע שאנדע "אבוויישען" צו קאָננען גלויבטע. איינע האָכגעשטעללטע דאמע אים פעטערסבורג, וועלכע דיא גאַנצע אנגעלעגענהייט גענויא קעננט, בעריכטעט נעמליך היעריבער פאָלגענדעס: מאן זאָלל יא ניכט גלויבען, דאס דער פּרינץ נאר זאָ שלעכט, אָדער אבער זאָגאר וואהנזיניג זייא. ער איזט נאָך זעהר יונג, אונד איין מאנן אים אלטער פאָן 24 יאהרען בעגעהט יא מאנכע דומהייט. ער וואר נעמליך אויף איינעם אבענד-אונטערהאלטע אין איינעם ניכט זעהר סאָלידען הויזע. ער וואר ניכט אללין ערשיענען, זאָנדערן אין געזעללשאפט פאָן האָכגעשטעללטען מעננערן אונד אָפפיציערען. דאָרט בעפאנד זיך אויך איין ענגלישעס פריילין, נאמענס פאַני לעאר אָדער בלאקוואָד, וועלכעס זעהר היבש אונד ליעבענסווירדיג וואר. דיעזעס פריילין פערשטאנד עס, דען פּרינצען אן זיך צו ציעהען. דער פּרינץ פער-

---

געבליקט אן ערקאננט, איך ווירדע אייך אינאויסשפרעכליך געליעבט האבען, ווענן מיין הערץ נאך פרייא געוועזען וועערע. — אָ, געטרעסטער נאָטט! פיהלט איהר, וויא שווער מיר דיעזעס געשטענדניס אנקאָממט? — איהר קאננט נון היעראויס ערזעהען, וויא איננינג איך אייך שעטצע, אום מיך אייך זאָ צו פערטרויען. פראגעט מיך אבער ווייטער ניכט, פאָרשעט ניכט נאך דעם, דעם איך מיין הערץ פערשענקטע, איהר ווירדעט עס נאך פריה גענוג ערפאהרען! — איך האבע געזינדיגט געגען נאָטט, איך האבע געפעהלט געגען מיינע עלטערן, אבער איך בין ניכט שולדיג געגען אייך, דען איך קאָננטע אייך ניכט, אונד נאָטט, דער מיין הערץ זאָ שוואך געשאפפען, מאגע מיר דאס איינרעכט פערגעבען! — מלכה היעלט איינע. זיא קאָננטע ניכט ווייטער שפּרעכען.

„באַרמהערציגער נאָטט! (ריעף דון יוסף), שאָנעט אייך, איהר שאדעט אייך זעלבסט, אינדעם איהר אייך אייערען אויפגערעגטען געפיהלען איבערלאססעט."

„שטילל, שטילל! (ריעף מלכה) דענקעט אן מיינע ביטטע אונד אן אייער פערשפּרעכען. איך קאנן ניכט אנדערס. אייערע גיטע, אייערע פריינדליכקייט צערשמעטטערט מיך, אייער אנבליק איזט מיר איין פאָרוואורף. איך מוססטע אייך איינע ערקלערונג געבען, דענן עס וואר יעדעס אויפפאללענד, וויא איין מעדכען איינען זאָלכען עדלען מאנן, וויא איהר זייד, זאָ קאלט עמפפאנגען קאנן. עס דרענגטע מיך מיט אללער מאכט, אייך צו מידען, וויא טיעף איך אייך פערעהרע אונד וויא טהייער איהר מיר אויך זייד. אבער איך מוססטע מיינע עמפפינדונגען געוואלטזאם אונטערדריקען, איך קאָננטע אייך ניכט דיא וואהרהייט בעקעננען! וואס איך דאבייא געליטטען, וויל איך ניכט אויסשפּרעכען, עס וואר מיינע שטראפע . . . נון ערסט יעטצט איזט מיר מיין הערץ ערלייכטערט, איך דארף איך אהנע צוריקהאלטונג בעקעננען, דאס איך אייערע איננינע פריינדין בין, איך דארף מיין אויגע צו אייך עמפּאָרהעבען. אבער איך האבע נאָך איינע פפליכט געגען אייך. איך מוס אייך ערזעטצען, וואס איהר אין מיר פערלאָרען האבט. ווענן איך דאס אייערהייט אלס פערליסט בעטראכטען קאנן, נאָטט וויא דאנקער לאָב אונד דאנק, דאס ער מיר דיעזען טראָסט געוועהרט האט. — — —"

„נון לאססעט מיך מיט אייך פאָן הדסה שפּרעכען! (זאגט מלכה ווייטער), ערראטהעט ניכט מיין עדלער פריינד! וועגדעט אייערע בליקע ניכט אב! נור אללצולאנג שאָן בעקעמפפטע איהר אייער געפיהל פיר דיעזעס בעסטע אונד שאָנסטע מעדכען, איהר וואָללעט מיר דיא טרייע בעוואהרען, צו דער איהר אייך פערפפליכטעט האלטעט. וואס בין איך, אום מיך מיט הדסה צו פערגלייכען? קאָננטעט איהר דענן געגען איהרע פאָרצינע דיא אויגען פערשליעססען? קאָננטעט איהר אייער הערץ געגען איהרע ליעבענסווירדיגקייט אונד געגען איהר ריינעס געמיטה פערהערטען? נור דיא גוטע הדסה איזט אייערער ווערטה, אונד נור איהר קאָננטעט זיא בעגליקען. איך האבע אייך בעאָבאכטעט. איך האבע מיט פריידע בעמערקט, דאס עס נאָטט זאָ געפיגט האט, דאס איהר וואָהלגעפאללען אן הדסה פינדעט. איך בעטראכטעט עס אלס ערזאטץ פיר אייערע געטיישטען האָפפנונגען מיר געגענאיבער; דאך וואה איך צוגליך, דאס מענער איין שטעקקעס הערץ האבען, אלס וויר פרויען. איהר קאָננטעט אייערע ליעבע צו הדסה ערדריקען, אום מיר טרייא צו בלייבען — אבער איך! — אך, איך קאָננטע אייך יא ניכט פריהער, איהר קאמעט ליידער צו שפּעט! — נון, עדלער פריינד, איהר ברויכט אייערע טרייע מיר געגענאיבער ניכט מעהר צו בעוואהרען, איהר זייד פרייא, אייערע קליינהייט קאָננטע בערייטס אים מיינעם געשפרעכע ענטנעהמען, דאס איך אייך ניכט הייראטען קאנן. זייד גליקליך, מיין טהייערער פריינד, מיט מיינער פריינדין הדסה!"

„האָרע איך רעכט! (שטאממעלטע דון יוסף גאַנץ פערוויררט) איהר זעלבסט פאָדערט מיך אויף, אייך צו פערלאססען? דארף איך אייערע עלטערן זאָ טיעף קרענקען? וויר הדסה . . ."

„רוהיג, מיין פריינד! (פיעל איהם מלכה אינס וואָרט) מיינע עלטערן קעננען דאס הינדערניס, וועלכעס אונזערער פערבינדונג אים וועגע שטעהט. זיא וויססען, דאס אונזערע פערבינדונג אונמאָגליך איזט, ווענן איך אויך אם לעבען בלייבען זאָללטע; אבער פאָססען וויר אונס ניכט! מיינע טאגע זינד געצעהלט. אונד דיעזעס אויפפלאממען מיינעס לעבענס-פונקעס, נעמליך מיינע היטצינע פלאָטצליכע בעססערונג, גלייכט איינער אויסגעבראננטען קערצע, דיא צום פערלאָשען איזט, אונד דערען פלאממע פאָר דעם ערלאָשען נאָך פלאָטצליך אויפלייכטעט. — בעקלאגעט אונד בעדויערעט מיך ניכט, איך שיידע גערנע אויס איינער וועלט, אין וועלכער איך נור עלענד געפונדען. נור מיינע עלטערן פיללען מיין הערץ מיט יאממער. איך ביטטע אייך, דון יוסף, זייד איהנען איין זאָהן, זייד דיא שטיטצע איהרעס אלטערס, טראָסטעט זיא אונד ריכטעט זיא אויף, איהרעם שמערצע אויף. — — —"

(פאָרזעטצונג פאָלגט.)

נינען נור איינינ׳ן פאן אינהנען אינם ראנ-
קונ-צימער הייניין, דאמיט דער שיאבע, נייטיג
מאנן ניכט צו זעהר אויפמערקזאם ווערדן. אלס דיא
דעפיסיטען אינשטאנדע, וועלכע אינהנען דעאקן
מיט האנד אונד אויגע צו, אלס זאלדאט אין זיך
עגשטעלדיגען, דאס ער דיא נור מיט בעסטע ליב-
נערי ווענדאנגען קאנגע. אללעס דיאזע נאכדעם
דעם קראנקנהאוסען אויסזעהען דעם נראמאטען
מאנגעס אונגארנס. הערר נאראינ׳ן, דער פרעזידענט
דער ליבעראלען פארטיא אין דן פאלגענדען
קרצען נאלקוראנג׳ן: „ערשטרטער פארפאלל
אונזער הערן האט אונס דערגעפרדרט, אים דיר צום
נייא-יאהרע גליק אונד זעגען, נעזונדהייט אונד
פ׳ראהן מיטה צו ווינשען! ווער אללע ערבלקען
אין דיר דען ליבענדען שטערן, דער אונס נאך
לאנגע אין אללן אונערע טהען אונד לאסטען מאנגע״ — מיט פ׳עלער אנשטרענגונג
ערווידערטע דערעדע דעאקן דיא וועגינען, קיים
האר-ארען יארעשי: „נאטטעס בעסטער זעגען איך
אללען!״ — מעהר קאנגטע ער ניכט שפ׳עכען,
מיט פ׳ארענען אין דען אירגען פ׳ערלייסען דיא דע-
פ׳יטירטען דיא יאהרגונג דעם אללפ׳ערזאמלטען אונד
נעליבעגטען מאנגעס. פאן דא בעגאבען זיך דיא דע-
פ׳יטירטען מיט מינסטער-פ׳ערזידענטען, דען הערר
נאראינ׳ן מיט פ׳אלגענדען יארטען בעגרייסט:
„הערר מינסטער-פ׳ערזידענט! דיא זיגד דיא האפ-
נונג דעם לאנדעס. איך דיא אזוס דער בלוט
פאן פ׳אנזעהנן מיליאנען אונגארישער
בירגער נערטטעט! לעבען דיא דאהער לאנגע
זעהר לאנגע צוים יאהרע דעם פאטערלאנדעס״ —
מינסטער-פ׳ערזידענט מיטה דערגעפרעגטע הערן:
„איך אנקנע פ׳ון איהרן הערצלבען גליק-וואנשע.
איך פ׳ערדע נעוויס מיינע קרעפטע צום יאהלע
דעס פאטערלאנדעס אונטערגעגען, אבער איך בין
יא נור איין אינגעלערר, איך קאנן נור דאנן נור פ׳ון מיר
לייסטען, ווענן איהר אללע מיך קרעפטיגט אונ-
טערשטעהט, איך בין׳ן איין שיאבע אין דער
צייט. מאנגע דאס ״ערקלייר״ צערבעגען, ווענן נור
דער צוועק, דאס יאהרל דעם פאטערלאנדעס, פ׳ון
״ווינד״ ווערד!״ — אונטער לייטען פ׳עלדעגען דיא דעפ׳יטירטען דען זאאל דעם מ-
יסטער-פ׳ערזידענטען.

״(דיא הערצענ׳ווינגא אונד
אמ׳ערק׳א). עס מוס דאך אין ערגנד לעבען
האבען פאלק אין דער הערצעגאווינא יאהרגען.
דיא ווייאלדיגאנגען פ׳ערקען פאר אללען פאלקע-
ווען ניכט צוריק אונד אללען זאאלנען פאר-
בעסאנגען; בין וויא זיך פאס מ׳ריקיטען יאבע פ׳ייא
מאכען. דיא האבען דיעזע מאנג אונד אנפ׳ר ליטע
נאך אסטרייקא נעשיקט; אים דיך פאן אלס מאנא-

פאללעטאן.

דיא יודען אין ענגלאנד.

(45-ט פ׳אר׳עזעצונג.)

נעשטע קונד (זאנטע הוה נאך לענגערעס נאכדעמ-
קען), דיא אייבס דיך, ניכט דאס אויס דער הייס-צוויקע
ווענגע בעזוגט. עס אוים מאנלוי, דאס ער ״בשבת״ עס-
יאס דיעזע אים, ווילל. אללין דאנן דעמעט ע׳ איך
מיינען מאנן, דער מיט דעם נאפען פ׳ערה אין בע׳ריהנונ
קאבבס. איפ׳ענטליכ, אונד דאנן אוים דער נאנצע פלאן
פ׳ון אייטל אויסהאלטנד אונד מאן אז אינזיכערס ע-
פ׳אללען. דא א׳ן נכם אינמאל דער בעזוך דעם נאפען בע-
שטיטמט אוים. איך ווייסע בע׳ראהד. דאס דיא ניינדע זיי-
נעס בעזוכנס נעהד׳ן לייגען מיסטען.

״נון דאנן, (זאנטע הדסה) ווייס איך נאך אייגען אנ-
דד׳ען נינוד: אבער . . .״

אלס הדסה נון שפאנטען אונד נכם ווייטער שפ׳ר-
כען קאנגטע, ע׳ר׳יפ׳ן מלכה דאס ווארט אונד זאגטע: „אך,
מיטטער, קאנגטס דיא דענן נכם דיא נאדע אויזאבע דיע-
יעס אפפ׳ערן בעזוכנס ע׳ראמבהן! הדסה אוים אא איין
וואנדער-שאנטס מערבען. וואס וואנדער אליא, ווענן דא
איין ״בשבת״ דך דא א׳ן ווייס הע׳אבלאפס. איין שאנדס
ווידישעס מערבען צו לייבען. הדסה, מיינע שווייגדין, דוא
בריינכס נכם צו ע׳ראפהרן, דיא בייס נלוקליכע מאן
איך. דוא פ׳ראבזיטיעס דיעזען דיעזע״ ווייטר, דוא האסט דיין
הערן בע׳ייס אייגנס ווידערגען פ׳ערשנקס . . .״

מלכה קאנגטע אויך נכם ווייטער שפ׳ר-כען, דוא
פ׳יעל אין אנהנאמס.

באלד׳ מיס שאן נעשעהען! — דאס איזט
דער ״אסה״ איינס שטע׳בענדען, דער איך
אים ״ענזיי״ס פ׳ון דיין ״אהל בעסען ווירד.
מ׳ס מ״אא״ן.״

״(איין ראהע שטוהל-ריס-
טע ר.) עס גיבט אין אינגארן נאך אימטער זאללע
שוהל-ריסטער, דיא אין דיא אלטע צייט ניכט
פ׳ערבעססנן קאנגטן, דיא מאן מיט אייגנס ״דען
נאך אייגענר לייגע פ׳ערפאהרען קאנגטע. איין
זאללכער שוהל-ריסטער איזט הערר נאטאר
אין פ׳ייטשנאדל. יענגס שקטע ער איינע פאר-
לאדונג אין אינגון ״ידישען קיר״מאנן, נאמענס א.
״עטצלער״, אין נראס-קאסטאלאן, דער אלס צייגע
פ׳ון״פאהרס ״ערדנן זאללטע. דיעזע״ ״ידע אונד
אבער״ דען שאפטמאנען ״בילא״ (שטיר).
דער שוהל-ריסטער ״ואר״ ראה יענגס, אים דיא
פ׳ארלאדונג אינגער אדרעססע בע׳ציי-
ענדען; ״bala nevezetli zsidónak״ (אן דען ״שטיר״
נאנאנטען ״ידען). דערזעלבע שוהל-ריסטער זענ-
דעטע איינע אמטליכע צישריפט אן דען פ׳ערזון
דער ״ידישען נעמינדע בע׳נאס-קאסטאלאן, דער״ן
לעאפאלד הערצאג. דיא אדרעססע לייטעטע ע-
דאר: ״Lefko zsidónak״ (דעם ״ידען לעיקא״). עס
״ערע אין דער צייט, דאס דיא הערצאג״ אלכען
שוהל-ריסטערן ערלהר דען ״אהלפ״ערזענגען
״לייפאאס״ נעבט. אין אינגדרען מאנגן איזט עס
אינע ״אהרע שטאד״, ווענן זאללע אהרע מענגען
נאך אלס שוהל-ריסטער בהטעט דין זאללען.
אבערדיגס בע׳ס״מרעט עס אוים, דאס דיא הער-
רען ״ע״ס צלע״ר אונד הע״רצא״ צי-
שפ״אטען מיט אללפ״ פ״ערבאכלכען אדרעססן
אבערהייפט אנגרהפען. עס מיסטען זאללבע צ״ר״ה-
ווענגען ״ערדען דאמיט דער שוהל-ריסטער
זינע ״אינגעגאנגנהייט״ צ״ו״ר זאללבסט אינזעהנ.

״(איין נעאדעלטער ראבבינער.)
אינזער קאהיער האט אינען רומענישען ראבבינער
הערען מאנגס ״אללבערע״ נאנדעלט. זיינע מאיעס
מעס ״ערהיילטע אוהס אין דען מעטעל ״בשבת״
פ״ון אללבערע״ אונד פ״ערלייהע דעמזעלבען אויב
דען אדען דער אייזענען נאנגע״ פ״ון קראסטע.
דיא ״מענגען ״ערדען זיי״ נעיים דאבבע״ ער-
נערן, דאס דער עסטערהייטע קאיזער אינען
ראבבינער נעאדעלט האט. דאס ״ידע אונדע
ווענ שאדען״: אס נעגענשטהלע ״ערע עס נאנ-
נט, ווענן זיי זאלבע לייטע אוס דאס אונד נייי-
צי מאדע״ ערינערן מאכטען; דאס ״ידיש-פ״אנגא-
ווענ בלאטט אנזייערן אויגאלטן״ פ״ראנ בייא
דיעזער נעלעגענהייט: ״אויס מ״אטעדעס דיא
ווישען מאנד״ אונד נעלד-דיעזע אין דען פ״ר-
שיעדענען שטאטטען אויפאאס דער ״ידען-

אים נאטטעס ״ווילל״! (״ס״יע דיא כיסטע״.) מיינע
הע״ערנס-אנטטער״. דאס אוים דיר״

מלכה האטטע זיי באלד ״ערדע״ ע״האלט אונד
אנגטע״: עס אוים נכם פאן בע״ריהמט ע״ון דאר אייב-
מע״ שטטר אים הע״ערגן, ע״ס עגדס שאן ״ערדע״ פאר״בע״.
בלייב נע״ ״הוה. אידע״ ״ערדע״ שאן דם הדסה דאס נע-
שטע״ פאר״פאסטע״ן״ — מיינע נטטע הדסה. איך אנטטע
דאס. ״עטפאלב איך דיר דאנטע״: נכם דיך אין אנט דאס
דאס אדען נכם ליבגען קאנגטס. דאס ״ווייס אין. אבער דיא
ווייטס נכם. ״אאבי אין ״אלבע״ בעגנס. ״ווא דיעזע״ יטס-
מע״ פ״ערגנ אוים, אונד בעגאנדע״ס נעגנען אין ״ידיישטס
בע״ערגנן, איך ״ווייטע״, ע״ הע״ערגט דיך ניע נעזעהען״.

״אבער״ ״ווא אוים דיע״ ע״ס מהרן״? (פאנטע הדסה)

איך קאנן אוהן שאן דאהנע״ נכם פאר״שטקען, ״ווייל אוהן
מין פאטטע״ נע״ע״ע בייא זיך ״ווענס״.

״איך״ ״ערדע״ שאן דיינען פאטטע״ שפ״ע״בען; אבער
אונגע, ״ווא בע״מיטטס ע״ זיך דענן נעגנען דיך״!״

״אוי״מע״קוטס״ — אוד מיס אבשטן״! (ע״ווידע״ש
הדסה. אוי״לענגס שפ״לדלס ע״ ע״ס מיינעס פאטטע״
דען אנפ״אנג. מיך מן דאס קאנגליכע שלאפ אין שיקנן.
ווא ע״ מי״ אללע מע״קע״דיגקטע״ן ע״ינען ״הלל.״

״מהנע דאס יא נכם״ (זאנטע הוה). מאן מוס זיך
פאר אייגנס אללבגן מעגנען אן אבס נעהמען״.

דיך דען אייגנס״ן פאן אפסטן דען יוסף
״ווארדע דאס נעשטע״ך דע״ פ״ון אונד אונטע״נאבען. דיא
בייד״ן מענגנ״ן ״ווייטן זיך זעהר. דיא קאנגע מלכה נא
ווהלל אויף אונד ווייטער צו דהען. דאס נע שפ״ע״ נאהס

פאללעטאן.

דיא יודען אין ענגלאנד.

(45-ט פ׳אר׳עזעצונג.)

נעשטע קונד (זאנטע הוה נאך לענגערעס נאכדעמ-
קען), דיא אייבס דיך, ניכט דאס אוים דער הייס-צוויקע
ווענגע בעזוגט. עס אוים מאנלוי, דאס ער ״בשבת״ עס-
יאס דיעזע אים, ווילל. אללין דאנן דעמעט ע׳ איך
מיינען מאנן, דער מיט דעם נאפען פ׳ערה אין בע׳ריהנונ
קאבבס. איפ׳ענטליכ, אונד דאנן אוים דער נאנצע פלאן
פ׳ון אייטל אויסהאלטנד אונד מאן אז אינזיכערס ע-
פ׳אללען. דיא א׳ן נכם אינמאל דער בעזוך דעם נאפען בע-
שטיטמט אוים. איך ווייטע בע׳ראהד. דאס דיא ניינדע זיי-
נעס בעזוכנס נעהד׳ן לייגען מיסטען.

״נון דאנן, (זאנטע הדסה) ווייס איך נאך אייגען אנ-
דד׳ען נינוד: אבער . . .״

אלס הדסה נון שפאנטען אונד נכם ווייטער שפ׳ר-
כען קאנגטע, ע׳ר׳יפ׳ן מלכה דאס ווארט אונד זאנטע: „אך,
מיטטער, קאנגטס דיא דענן נכם דיא נאדע אויזאבע דיע-
יעס אפפ׳ערן בעזוכנס ע׳ראמבהן! הדסה אוים אא איין
וואנדער-שאנטס מערבען. וואס וואנדער אליא, ווענן דא
איין ״בשבת״ דך דא א׳ן ווייס הע׳אבלאפס. איין שאנדס
ווידישעס מערבען צו לייבען. הדסה, מיינע שווייגדין, דוא
בריינכס נכם צו ע׳ראפהרן, דיא בייס נלוקליכע מאן
איך. דוא פ׳ראבזיטיעס דיעזען דיעזע״ ווייטר, דוא האסט דיין
הערן בע״ייס אייגנס ווידערגען פ׳ערשנקס . . .״

מלכה קאנגטע אויך נכם ווייטער שפ׳ר-כען, דוא
פ׳יעל אין אנהנאמס.

״אבער״ ״ווא אוים דיע״ ע״ס מהרן״? (פאנטע הדסה)

איך קאנן אוהן שאן דאהנע״ נכם פאר״שטקען, ״ווייל אוהן
מין פאטטע״ נע״ע״ע בייא זיך ״ווענס״.

״איך״ ״ערדע״ שאן דיינען פאטטע״ שפ״ע״בען; אבער
אונגע, ״ווא בע״מיטטס ע״ זיך דענן נעגנען דיך״!״

״אוי״מע״קוטס״ — אוד מיס אבשטן״! (ע״ווידע״ש
הדסה. אוי״לענגס שפ״לדלס ע״ ע״ס מיינעס פאטטע״
דען אנפ״אנג. מיך מן דאס קאנגליכע שלאפ אין שיקנן.
ווא ע״ מי״ אללע מע״קע״דיגקטע״ן ע״ינען ״הלל.״

״מהנע דאס יא נכם״ (זאנטע הוה). מאן מוס זיך
פאר אייגנס אללבגן מעגנען אן אבס נעהמען״.

דיך דען אייגנס״ן פאן אפסטן דען יוסף
״ווארדע דאס נעשטע״ך דע״ פ״ון אונד אונטע״נאבען. דיא
בייד״ן מענגנ״ן ״ווייטן זיך זעהר. דיא קאנגע מלכה נא
ווהלל אויף אונד ווייטער צו דהען. דאס נע שפ״ע״ נאהס